

Økologisk kaninhold

Foto: Sanna Shaula Storm

Å begynne med økologisk kaninproduksjon

Artikkelen er rettet mot dem som har tanker om å starte økologisk. Flere oppdrettere bør tilnærme seg et mer økologisk kaninhold og for å gi kaninene et sunnere liv. Å produsere og høste sunn mat er av alles interesse. Kaninen er en ressurs og selvforsyning sprer seg i våre naboland, men når tid skal det skje noe mer her?

Tekst til artikkelen er for det meste tatt fra svensk brosjyre: «Starta eko Kanin» av Malin Sundmark. Malin driver Lisasgården og startet med slaktekaniner i 2013

Hvorfor økologisk produksjon?

En økologisk produksjon strever etter et langsiktig bærekraftig landbruk med balanse mellom plantedyrking og husdyrhold. Et sentralt krav til økologisk kaninhold er: Kaninene skal kunne utføre sin naturlige atferd og oppholde seg mye ute. En stor del av fôret (minst 70 prosent) skal være produsert på egen gård eller gjennom lokalt samarbeid. Mindre gårder uten eget vinterfôr kan også sertifiseres for økologisk kaninproduksjon, ved å inngå samarbeidsavtale med økologiske plantedyrkere i nærområdet. F.eks.: Det kjøpes sertifisert fôr fra nabogården, mens de kjøper tilbake plantenæring i form av gjødsel. Ønske å legge om til økologisk produksjon ligger ofte i produsentens egen interesse for natur, miljø og god dyrevelferd, men også for å tilby økologisk kjøtt. For kanin gjelder generelt at etterspørselen styres av den enkelte produ-

foto: Samma S.

Trivsel og harmoni - med mye halm å rote i

sents evne og kapasitet til å markedsføre sitt produkt. Kunder som kan være mulige kjøpere er miljøbevisste forbrukere og restauranter med høye krav til råvarer og kvalitet. Norske kaninkjøttprodusenter er det få av og dermed ikke noe konkurranse mellom produsentene. Med økt fokus på økologisk kjøtt kan etterspørselen av kaninkjøtt bli betydelig større og samarbeid med flere produsenter bør gi positiv effekt. Norsk mat på norske ressurser.

Hva er økologisk produksjon?

I praksis er det ikke mye som skiller konvensjonell (ikke-økologisk) fra en økologisk produksjon. Største forskjell er at kaninene skal ha tilgang til beiteområde i sesongen og ut over dette en luftegård. Luftegården skal være tilgjengelig det meste av året eller så lenge vær og markforhold tillater utferdsel uten å forringe dyrevelferden. Kaninholdere har også i dag kaniner på beite om vår og sommer – og har god erfaring med det.

Omlegging til økologisk kaninhold

Før en skal starte opp med økologisk produksjon, kontaktes først Debio for

Foto: Sveriges Kaninproducenter
Malin Sundmark
Lisasgården

Beite med mye løvetann er perfekt

registrering og sertifisering. Så gjennomgås gården og stallens vilkår for ombygging - og det er viktig hvordan beiteområdet kan planlegges for best mulig utbytte. – Norsk Landbruksrådgivning nlr.no tilbyr rådgivning og kan fås før, under og etter omlegging. Kontakt NLR for uforpliktende gårdsbesøk. Omstillingstiden for kaniner er tre må-

neder. I tillegg til å omstille kaninholdet, skal området der kaninene beiter også omgjøres til økologisk og landarealet kan sertifiseres fullt ut etter to år. Etter ett år kan egenprodusert fôr (såkalt karensfôr) brukes til kaninene under omstilling. Gjennom den tiden holdes kaninene etter reglene for økologisk produksjon.

Har en godkjent økologisk område for eventuelt annet økologisk husdyrhold, går det naturlig raskere å få sertifisert en økologisk kaninproduksjon.

Innkjøp av kaniner

Primært skal det kjøpes inn økologiske kaniner til besetningen, både i overgangsperioden og etter produksjon er sertifisert. I Debios økodatabase kan en registrere kontaktinformasjon for kjøp/salg av økologiske dyr, hvor en kan se om det er tilgjengelig.

foto: Alex Fosse

Liggehylle og hvilested - det skal alle ha

Finnes ikke økologiske kaniner som dekker kvantitative eller kvalitative behov, må det søkes om tillatelse før innkjøp, av konvensjonelle/ikke-økologiske kaniner. Søknad er på debio.no

- Er det ikke mulig å finne økologiske kaniner ved oppstart av ny besetning må følgende to kriterier oppfylles:

- Nye kaniner
må være under tre måneder
- Økologisk fôring og stell starter
når kaninene ankommer gården.

Ved fornyelse av en økologisk besetning kan det innsettes opp til 20% av konvensjonelle avlshunner, forutsatt de ikke har født før. Planlegges en større utvidelse, endring av rase eller spesialisering, kan opp til 40% konvensjonelle avlshunner innsettes.

For hanner er det ingen begrensning, men Debio må først gi godkjenning før alle innsett skal tas inn i besetningen.

Kaniner som er aktuelle for økologisk produksjon er raser som er kjent for å være sunne og hardføre. De skal ha et godt immunforsvar, meget gode morskenskaper og utvikle god vinterpels.

Egnede raser til produksjon er: Fransk Vedder, Blå Wiener, New Zealand Red, Stor Sølv, Californian, Hvit Land og andre store raser. Kontrollert kryssningsavl gir ofte hardføre og velegnede produksjonsdyr. En kan nok si: De fleste av de store raser eger seg i produksjon. Trønderkanin er sjelden rase og bevaringsverdig. De kan innsettes uten først å søke om godkjenning, men forutsatt at økologiske dyr ikke er tilgjengelig.

Kaninens fôr og beite

Kaniner har stort behov for fiber for å opprettholde god mage- og tarmfunk-

sjon og trenger også tilgang til gnagemateriale, lauv og greiner, for å holde tennene friske med riktig tannstilling.

- Hoveddelen av kaninens fôr (minst 60%) skal bestå av fri tilgang på grovfôr som tørt høy av god kvalitet, ensilage eller beite. Kun en mindre del fôr bør gis i form av kraftfôr/pellets.

Både grovfôr og kraftfôr må være sertifisert økologisk. Kaniner trives med tørr halm som bunnstrø, fiberkilde og til redemateriale.

Kraftfôr til ungdyr i vekst, kan i snitt gis på omkring 100 gram per dag.

Diegivende hunner kan gis omkring 200 gram per dag.

Rent vann skal alltid være tilgjengelig. Under den kalde årstiden må kaninene gis vann minst to ganger om dagen og i tilstrekkelig mengde.

I beitesesongen skal kaniner ha tilgang til beite. Kaninene kan holdes i mobile systemer, med gresskontakt gjennom nettingbunn, som flyttes regelmessig for å holde gresset friskt og ikke forurennes av gjødsel og urin. Alternativt kan kaninene holdes i faste bygninger med direkte tilgang til beitemark. Ved

Bilde fra Tidsskrift 3-2016, dansk artikkel om pilotprosjektet: Økologisk slaktekaninproduksjon, Kopmosegard i 2015

Lauv og greiner gir miljøberikelse, samt et godt fôremne kaninene setter stor pris på

faste anlegg bør det veksles mellom flere beiteinnhegninger for best mulig utnyttelse under sesongen. Beiteinnhegninger må rengjøres for å holde smittetrykket nede og for ikke å kvele grasveksten. Om marken ikke kan saneres på annen akseptabel måte, bør beiteforholdenes plassering eller utforming planlegges, slik at beitemarken ved behov kan pløyes og sås på nytt, for å holde parasittrykket nede.

Hvert uteområde skal gi kaninene tilgang til både gjemsteder og hevede plattformer, gjerne spred ut flere steder der alle kaninene i gruppen får plass. Gjerdet skal være høyt nok, for at ikke kaninene kan hoppe over. Det må også være sikret mot bakken, for å hindre kaninene i å grave seg ut, men også for rovdyr ikke graver seg inn.

Utenfor beitesesongen skal kaninene ha tilgang til luftegård når vær- og markforholdene tillater det. Luftegården må

ha en form for vegetasjon, eller luftegården kan gi tilgang til det vanlige beiteområdet.

Kaninens behov og miljø

Utformingen av stall og boarealet skal gi kaninen godt miljø, hvor det naturlige behov er oppfylt. Boarealet skal ha ren og tørr hvileplass av tilstrekkelig størrelse. Bygningens ventilasjon skal sikre god luftsirkulasjon, støvinnhold, temperatur, relativ fuktighet og gasskonsentrasjon holdes innenfor grenser som sikrer god dyrevelferd. Bygninger må ha god naturlig ventilasjon og gi mye dagslys.

Kaniner er sosiale dyr og et krav for økologisk kaninproduksjon er å holde dem i par eller i grupper, med noen unntak av dyrevelferdsgrunner. Unntakene er drektige, diende eller reproduktive hunner, som kan holdes separat ved behov. Avlshanner holdes en-

keltvis, unntatt under paring (de dyr som holdes enkeltvis i perioder, skal ha visuell kontakt med andre kaniner). I kaninens boareal skal det alltid være et gjemmedest, samt en hylle å hoppe opp på. Områdets totale lengde skal gi kaninen mulighet å hoppe for å fremme dens helse, trivsel og velvære.

Kaninen skal alltid ha tilgang til grovfôr og vann. Benyttes halm som strømateriale, gir det kaninen miljøberikelse, som den kan tygge på, rote rundt i og grave i halmen. En annen måte å berike kaninens miljø, er å gi mulighet for fôrsøking, ved å ikke alltid gi kraftfôret i en skål. For at kaninene skal utnytte hele boområdet, er det fordel å plassere vann og grovfôr på en slik måte det fremmer kaninens bevegelse – for eksempel å sette ut på forskjellige steder.

Oppdrett: Paring og drektighet

Hunnkanin kan pares første gang fra fem måneders alder. Hannene er noe senere i mental modenhet og bør ikke gå inn i avl før de er blitt 7 måneder. Paring kan foregå parvis, med hunn som settes sammen med hann, eller i grupper der flere hunner går sammen med en hann. Velges det i gruppe, bør hannen bli hos hunnene i 15 dager og tas så bort. Hunner bør kunne skilles fra andre hunner og holdes enkeltvis under den siste drektighetsuken og det er viktig hunnene har tilgang til egen reirkasse og redemateriale i den tiden. Hunnen er drektig ca 30-32 dager og siste uken begynner den å bygge rede av egnet materiale; halm eller høy og isolerer reiret med pels som nappes fra buken. Ofte napper hun seg like før fødsel og ungene fødes i reiret nakne og blinde. Øynene åpnes etter ni til ti

Voksne hunner som har avlspause går sammen på stort område. Aggressive som lager bråk og ikke fungerer i gruppen tas ut

dager. Ungene blir i reiret i to til tre uker. Under tiden ungene er i reiret, dier de én eller to ganger i døgnet. Hunnen åpner reiret når hun ser ungene kan komme ut, men også for å regulere varmen.

Hunnen skal ha nok plass til å kunne hvile på avstand fra reiret, dette gjør hun instinktivt for ikke å røpe reirets plassering for fiender. Når ungene går ut av reiret, begynner de å spise høy og pellets. Økologiske kaniner skal ha mulighet å die i minst 42 dager. Vanlig praksis er å skille mødre og unger ved 8 ukers alder (i noen tilfeller tidligere). Ungdyr, som vil si kaniner i alder fra avvenning og til slaktning ved 16 til 20 uker, bør kullene holdes sammen, men kjønnsskilles senest ved 12 uker (dette kan med fordel skje ved avvenning). Flere kull med ungdyr av samme kjønn kan settes i grupper hvis de slippes

sammen samtidig. En må se etter det hele er rolig og harmonisk.

Aggressive kaniner som ikke tilpasser seg i en gruppe må tas ut.

Parasitter på beitemarken

Ha som mål: Alltid slipp ungdypene på parasittfritt beite, da unge dyr er mest følsomme. Slipp ikke direkte ut i innhegning der voksne kaniner har beitet. Risiko med permanent beiteområde er at marken er infisert av koksidier; en-cellet parasitt i slekten *Eimer*, som er i flere varianter og kan infisere kaniner. Koksidier er mest vanlig som leverkoksidirose, som gir avmagrede dyr og i blant oppstår oppblåst buk og forverret allmenntilstand. En alvorlig variant er tarmkoksidirose, som er en mer akutt infeksjon, som bruker å bryte ut rundt seks til åtte ukers alder med en kraftig diaré, som oftest fører til døden.

Husk: Økologiske dyr skal ikke behandles forebyggende. Alle sykdoms- tegn og medisinerings må noteres ned.

Dokumentasjon

En ryddig stalljournal skal føres over alle kaninene. Der skal noteres ned alle hendelser som f.eks.: Paringer, fødsel, dødsfall, slaktning og beiteutslipp.

Forebyggende helsearbeid i besetningen skal dokumenteres.

Det bør også foreligge et oppsett på en handlingsplan/strategi som omfatter:

- Rutiner for smittevern (besøkende og inn-/utførsel av kaniner)
- Plan for prøvetaking mht. parasitter
- Plan for renhold/desinfisering av stall, bur, luftegårder og boområder
- Daglige rutiner for fôring og stell
- Fôravtale, hvis det ikke produseres eget grovfôr

- Rapport om kaninens fôrforbruk
- Karantenemulighet; kjøpte/syke dyr
- Beiteplanlegging.

All medisinerings, vaksiner og ev. bruk av homøopatiske midler skal dokumenteres i journal.

Merk: Karenstiden etter bruk av preparater alltid er det dobbelte når det gjelder økologiske dyr og minst 48 timer.

Merking og kontroll

Alle økologisk sertifiserte produkter som selges som økologiske, må være påført EUs økologiske merke og kontrollorganets kodennummer. Varer produsert eller tilberedt i Norge skal være merket med kodenr.: NO-ØKO-01.

Produksjoner blir kontrollert årlig av Debio og da gjennomgås sammen journaler, rutiner, kvitteringer for innkjøp, samt ev. salg av fôr og dyr.

Kaninene, boområder, innhegninger og beiter, blir også sett over.

Krav til kunnskap

Driftsansvarlig for en kaninproduksjon må ha oppdatert kunnskap om dyrehelse (dyrehelseforskriften §37). – Kompetanseprogram for hold og slakt av hare- dyr, se: <http://kurs.hogaunet.no>

Spesifikke plasskrav

Forskrift om økologisk produksjon, er i lovdata.no spesifisert i §12. Dyretall: Maksimalt 10 avlskaniner og 100 slaktekaniner per dekar.

Mattilsynet: **Veileder for økologisk landbruk** – har spesielle regler for kaninhold (også vist i TK 2-2024). Krav til arealer inne/ute er regulert i økologiforskriften og EU-forordningene.

Minimumsareal for kaniner med boområde inne (i binger ev. bur)

	Areal inne for hvileområde i fast bygning	Areal inne for hvileområde, flyttbart hus
Diegivende hunnkanin med unger frem til avvenning (per hunn med unger)	Under 6 kg: 0,60 m ² Over 6 kg: 0,72 m ²	Under 6 kg: 0,60 m ² Over 6 kg: 0,72 m ²
Drektig/reproduktiv hunnkanin	Under 6 kg: 0,50 m ² Over 6 kg: 0,62 m ²	Under 6 kg: 0,50 m ² Over 6 kg: 0,62 m ²
Slaktekanin fra avvenning til slakt	0,2 m ²	0,15 m ²
Erstatningskanin opp til 6 mnd	0,2 m ²	0,15 m ²
Voksen hannkanin Hann som mottar hunn for paring	0,6 m ² 1 m ²	0,6 m ² 1 m ²

Minimumsareal for kaniner ute i luftegård, på beite eller mobilt system

	Areal for uteområde i fast bygning	Areal for uteområde flyttbare/mobilt hus
Diegivende hunnkanin med unger frem til avvenning (per hunn med unger)	2,5 m ²	2,5 m ²
Drektig/reproduktiv hunnkanin	2,5 m ²	2,5 m ²
Slaktekanin fra avvenning til slakt	0,5 m ²	0,4 m ²
Erstatningskanin opp til 6 mnd	0,5 m ²	0,4 m ²
Voksen hannkanin	2,5 m ²	2,5 m ²

Her er noen viktige «partnere» for informasjon, veiledning, hjelp, støtteordninger, råd og vink

Mattilsynet

Nofima

NORSØK
Norsk senter for økologisk landbruk

NO-ØKO-01

